

Studiu referitor la hotărârile Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării în materia drepturilor persoanelor cu dizabilități intelectuale și/sau psihice

Conținut

INTRODUCERE	2
METODOLOGIE.....	3
PERSOANELE CU DIZABILITĂȚI INTELLECTUALE ȘI/SAU PSIHOsocIALE ÎN ROMÂNIA – câteva date.....	4
ANALIZA HOTĂRÂRILOR CONSILIULUI NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII în perioada 2022-2023	6
Hotărâri emise în anul 2022.....	6
Hotărâri emise în anul 2023.....	14
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	18

INTRODUCERE

Prezentul studiu a fost elaborat în cadrul proiectului "AdaptJust – Justiție accesibilă pentru persoane cu dizabilități"¹, care are ca scop îmbunătățirea implementării hotărârilor CEDO și a deciziilor Comitetului de Miniștri al COE ce vizează drepturile persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale private de libertate, inclusiv prin fundamentarea, elaborarea și diseminarea unui Plan național de acțiune pentru prevenirea rețelor tratamente aplicate persoanelor (minori și adulți) cu dizabilități/ probleme de sănătate mintală în spitale de psihiatrie, centre rezidențiale pentru persoane cu dizabilități, aresturi și penitenciare.² Planul cuprinde și o scurtă diagnoză a stării de fapt privind accesul la justiție și la mecanismele de plângere și protecție a persoanelor cu dizabilități/ probleme de sănătate mintală instituționalizate, incluzând prezenta analiză a hotărârilor Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării în materia drepturilor persoanelor cu dizabilități în perioada 2022-2023.

România a fost condamnată de multiple ori la CtEDO³ privitor la modul deficitar în care sistemul de justiție tratează cazurile ce au ca obiect abuzuri asupra persoanelor cu dizabilități intelectuale și/sau psihosociale, atrăgând atenția statului român referitor la acțiunile pe care trebuie să le întreprindă în continuare pentru a asigura un sistem de justiție accesibil și echitabil pentru aceste persoane.

Accesul liber la justiție înseamnă că orice persoană se poate adresa sistemului de justiție pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime și că are dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzei într-un timp rezonabil. Potrivit legislației internaționale a drepturilor omului, statele sunt obligate să garanteze dreptul cetățenilor privind accesul liber la toate etapele actului de justiție. În România, accesul liber la justiție este un drept constituțional. Accesul la justiție în sens larg implică asigurarea accesului tuturor persoanelor, indiferent de mijloace, la proceduri, informații și locații utilizate în administrarea justiției, inclusiv la servicii juridice de înaltă calitate și la mecanisme eficiente de soluționare a litigiilor necesare pentru a-și proteja drepturile și interesele astfel încât să obțină rezultate juste la nivel individual și social. **Serviciile și instituțiile judiciare, non-judiciare și administrative care pot fi accesate înainte, în timpul și după derularea procedurilor juridice** sunt secțiile de poliție, parchetele, cabinetele avocațiale și notariale, instanțele de judecată, Avocatul Poporului (AvP), Consiliul de Monitorizare pentru implementarea CDPD (CM), **Consiliul Național privind Combaterea Discriminării (CNCD)**, Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC-urile) și Serviciile de Autoritate Tutelară (SAT). Asigurarea accesului efectiv al persoanelor cu

¹ Proiectul este implementat de **Centrul de Resurse Juridice** în parteneriat cu **Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție** și beneficiază de un grant în valoare de 1.324.994 € oferit de Islanda, Liechtenstein și Norvegia prin Granturile SEE în cadrul **Programului Dezvoltare locală**. Obiectivul proiectului este de a facilita accesul la justiție a persoanelor cu dizabilități intelectuale și/ sau cu probleme de sănătate mintală.

Proiect realizat cu sprijinul financiar al Granturilor SEE 2014 – 2021. Conținutul acestuia (text, fotografii, video) nu reflectă opinia oficială a Operatorului de Program, a Punctului Național de Contact sau a Oficiului Mecanismului Financiar. Informațiile și opiniile exprimate reprezintă responsabilitatea exclusivă a autorului/autorilor. Pentru informații oficiale despre Granturile SEE sau Norvegiene, accesați www.eeagrants.ro.

Mai multe informații despre proiect sunt disponibile la: <https://www.crj.ro/pledoarie-pentru-demnitate/adaptjust/>

² Planul de Acțiune este un document asumat de stat, prin autoritățile sale (MS, MMPS, MF, MJ, MAE, cu sprijin al Agentului României la CEDO), care cuprinde măsurile pe care statul le-a luat sau intenționează să le ia pentru a pune în aplicare o hotărâre CEDO, inclusiv calendarul orientativ pentru acestea și care stabilește, dacă este posibil, toate măsurile necesare pentru punerea în aplicare a hotărârii sau pașii care trebuie urmați. Acesta constituie o cerință obligatorie, guvernul fiind obligat să îl depună la Comitetul de Miniștri al CoE încă din anul 2012 (hotărârea Parascineti c. România). Comitetul de Miniștri, instituția mandatată cu supervizarea executării obligațiilor, a acordat României un ultim termen pentru iunie 2024.

³ Câteva dintre aceste hotărâri CEDO, la a căror executare contribuie și proiectul AdaptJust, sunt sintetizate și disponibile la: <https://www.crj.ro/hotarari-ctedo-la-a-caror-executare-contribuie-adaptjust/>

dizabilități la justiție presupune asigurarea accesibilizării fizice, de informare și comunicare, adaptarea tuturor procedurilor juridice la nevoile lor, precum și acces neîngrădit la asistență și reprezentare juridică.⁴

CNCD, înființat în anul 2002, a cărei activitate este reglementată prin Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (cu modificările ulterioare) „este autoritatea de stat în domeniul discriminării, autonomă, cu personalitate juridică, aflată sub control parlamentar și totodată garant al respectării și aplicării principiului nediscriminării, în conformitate cu legislația internă în vigoare și cu documentele internaționale la care România este parte”.⁵ Are atribuții în domeniul prevenirii, medierii, investigării, constatării și sancționării faptelor de discriminare, monitorizării acestor fapte, respectiv în acordarea de asistență de specialitate victimelor discriminării.⁶ Primește spre soluționare petiții de la victime, persoane interesate, inclusiv de la organizații neguvernamentale, ori se autosolucitează. CNCD are un **rol important în ceea ce privește protejarea dreptului la nediscriminare, inclusiv al persoanelor cu dizabilități.**

Prin urmare, prezenta analiză își propune să redea situația sesizărilor la CNCD în materia nediscriminării, specific pe criteriul de dizabilitate, în perioada 2022-2023.

METODOLOGIE

Studiul este redactat pe baza analizei hotărârilor CNCD disponibile în arhiva CNCD din mediul online⁷, selectate în baza criteriului dizabilității⁸, astfel cum au fost ele încadrate la acest criteriu de către CNCD, aferente perioadei 2022-2023. Prin urmare, au fost identificate 83 de hotărâri privind criteriul dizabilității (pentru anul 2023, ultima hotărâre disponibilă online în materia dizabilității este datată 30.08.2023).

Din cele 83 de hotărâri, în 9 dintre ele nu este indicată prezența vreunei dizabilități sau ridică neclarități cu privire la încadrarea acestora în secțiunea privind criteriul dizabilității. De asemenea, 34 de hotărâri sunt în materia dizabilității fizice. Având în vedere specificul studiului, nu vom analiza aceste hotărâri.

Astfel, din 83 de hotărâri CNCD disponibile, prezentul studiu se va apleca asupra a 40 de hotărâri. Din acestea, 16 hotărâri se referă la dizabilitatea intelectuală și/sau psihosocială, în timp ce în alte 24 de cazuri, deși este menționată prezența unei dizabilități, nu s-a putut determina tipul acesteia. Am ales să includem în analiză cele 24 de hotărâri în care nu s-a putut determina tipul de dizabilitate pentru a fi cât mai exhaustivi în analiză. Deși aceste hotărâri nu

⁴ Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România, 2021, disponibilă la: <https://anpd.gov.ro/web/wp-content/uploads/2023/01/Diagnoza-situatiei-persoanelor-cu-dizabilitati-in-Romania.pdf>

⁵ Art. 16 din OG 137/2000

⁶ Art. 19 din OG nr. 137/2000

⁷ Arhiva hotărârilor CNCD, disponibilă la: https://www.cncd.ro/hotarari/?_sft_anul_publicarii=2022&sort_order=date+asc

⁸ Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (denumită în continuare „OG nr. 137/2000”) folosește încă termenul de „handicap” și nu cel de „dizabilitate”, intrat în uz ulterior (la nivel național și internațional), în special prin Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite în și ratificată de România în 2010 prin Legea nr. 221/2010. De asemenea, autoritatea centrală română desemnată să ducă la îndeplinire obligațiile prevăzute în Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități este Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități. În ultimii ani, comunitățile persoanelor cu dizabilități insistă pe folosirea termenului „dizabilitate” în locul cuvântului „handicap”. De aceea, în locurile în care nu sunt citate prevederi legislative, vom folosi termenul „dizabilitate”.

oferă detalii specifice despre tipul de dizabilitate, ele pot include cazuri în care petenții au o dizabilitate intelectuală și/ sau psihosociale, conținând astfel informații importante legate de discriminare sau alte aspecte relevante pentru tema de cercetare.

Pentru hotărârile CNCD emise în anul 2022 au fost avute în vedere și informațiile regăsite în Raportul de activitate CNCD pentru anul 2022⁹, fiind comparate cu informațiile disponibile în arhiva CNCD. Pentru hotărârile CNCD emise în anul 2023, o astfel de comparație nu a putut fi realizată din pricina nepublicării raportului de activitate până la momentul redactării prezentului studiu.

PERSOANELE CU DIZABILITĂȚI INTELECTUALE ȘI/SAU PSIHOSOCIALE ÎN ROMÂNIA – câteva date

În România, la 31 decembrie 2023, trăia un număr total de **923.578 de persoane cu dizabilități**. Dintre acestea, **98.28% (907.715 persoane)** se află în îngrijirea familiilor și/sau trăiesc independent (neinstituționalizate) și **1,72 % (15.863 persoane)** se află în instituțiile publice rezidențiale de asistență socială pentru persoanele adulte cu dizabilități (instituționalizate) coordonate de Ministerul Muncii și Solidarității Sociale prin Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități. Din totalul de **923.578 persoane cu dizabilități**, numărul **148.743** reprezintă *persoanele cu dizabilități mintale* (adulți și copii), numărul **104.080** reprezintă *persoanele cu dizabilități psihice* (adulți și copii), iar numărul **137.559** reprezintă *persoane cu handicap asociat*^{10, 11}.

Astfel, anul trecut, aproximativ 1 din 20 de persoane din România deținea un certificat de încadrare în grad de handicap¹² - în total aproximativ 900.000 de persoane, dintre care aproximativ 77.000 sunt copii.

Dar la ce ne referim când spunem persoane cu dizabilități, în general, și persoane cu dizabilități intelectuale și/sau psihosociale, în special?

În conformitate cu articolul 1 din Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CDPD)¹³, persoanele cu dizabilități includ acele persoane care au deficiențe fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale de durată, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere, pot îngreuna participarea deplină și efectivă a persoanelor în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți. Persoanele cu dizabilități psihosociale și intelectuale reprezintă comunități diverse, în special cele care se confruntă cu tipuri specifice de încălcări ale drepturilor omului pe baza dizabilităților lor mentale reale sau percepute. Ținând cont de faptul că acesta este un concept în evoluție, acestea includ, printre altele, persoanele care se autoidentifică sau sunt percepute

⁹ Raportul de activitate al CNCD pentru anul 2022, disponibil la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/04/Raport-de-activitate-CNCD-2022.pdf>

¹⁰ Este folosită exprimarea din sursa citată. O persoană cu „handicap asociat” poate fi, de exemplu, o persoană cu „întârziere mentală asociată cu deficiențe fizice, senzoriale”. În *Raportul de diagnoză a sistemului actual de evaluare a dizabilității* al Băncii Mondiale se face referire la „afecțiunile asociate întârzierii mentale care se încadrează în tip de handicap asociat, neputând să reiasă care este afectarea cea mai gravă”, disponibil la: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099450109022215586/pdf/P171157010ae61010096b001d5a12299ce1.pdf>

¹¹ ANPDPD, Rubrica "Statistici", disponibilă la: <https://anpd.gov.ro/web/transparenta/statistici/>

¹² Termen utilizat în Legea nr. 448 din 6 decembrie 2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată.

¹³ Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, disponibilă la: <https://www.consiliuldemonitorizare.ro/conventia-onu/conventia-onu-in-limba-romana/>

sau tratate ca persoane cu deficiențe neurologice, inclusiv deficiențe legate de vârstă și degenerative; persoanele cu autism și persoanele autiste; persoanele cu deficiențe de învățare etc.

În prezentul studiu, ne referim la dizabilități intelectuale și/sau psihosociale prin prisma următoarelor definiții:

Dizabilitatea intelectuală, conform Organizației Mondiale a Sănătății, se referă la acele persoane cu o capacitate semnificativ redusă de a înțelege informații noi sau complexe și de a învăța și de a aplica noi abilități (i.e inteligența este afectată) sau de a face față în mod independent (i.e funcționarea socială este afectată) și a început înainte de vârsta adultă și are un efect de durată asupra dezvoltării.

O **dizabilitate psihosocială** reprezintă o limitare care survine din cauza unei probleme de sănătate mintală și care au experimentat factori sociali negativi, inclusiv stigmatizarea, discriminarea și excluderea. Aceasta poate fi o tulburare psihotică (Schizofrenia; Tulburarea schizoafectivă; Tulburarea afectivă bipolară; Tulburarea delirantă persistentă) sau o tulburare neuro-degenerativă (Demență vasculară; Demență Alzheimer; alte demențe (Parkinson, fronto-temporală, etc).

Dizabilitățile intelectuale și/sau psihosociale sunt puternic stigmatizate, România aflându-se încă într-o etapă în care persoanele cu dizabilități rămân în mare măsură excluse din societate. Acest aspect este vizibil și prin datele statistice privind percepția societății, în general, cu privire la persoanele cu dizabilități. Astfel, potrivit unui sondaj de opinie realizat de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, frica de diferență din partea populației din România apare și când e vorba de persoanele cu dizabilități, 51% din respondenți considerând că acestea trebuie internate în instituții speciale. 70% dintre respondenți afirmă că știu ce este discursul urii, percepția directă sau indirectă fiind marcată cel mai frecvent pe bază de etnie (47%), orientare politică (40%), religie (33%), orientare sexuală (31%) și dizabilitate (31%).¹⁴

Discriminarea sau hărțuirea din cauza dizabilității rămâne o experiență comună a persoanelor cu dizabilități atunci când apelează la sistemul de justiție. În ancheta Băncii Mondiale cu persoane cu și fără dizabilități, 53% dintre persoanele cu dizabilități au raportat că s-au simțit discriminate sau hărțuite într-o mare măsură când au încercat să acceseze sistemul de justiție, 38% au raportat discriminarea într-o oarecare măsură și 9% într-o mică măsură. Dintre persoanele cu dizabilități care se simt discriminate în foarte mare măsură, femeile erau mai afectate decât bărbații (58% față de 47%).¹⁵

Studiul "Atitudini și percepții asupra bolilor mintale în cadrul populației din România" elaborat de Centrul pentru Inovație în Medicină¹⁶ arată că *"în aproape 45% dintre cazuri românii nu ar accepta ca un pacient să le fie coleg de serviciu sau prieten. Mai mult decât atât, aproape 30% dintre respondenți nu ar fi de acord să locuiască pe aceeași stradă cu o persoană care suferă de TPC¹⁷". În ciuda faptului că, în teorie, 78,9% dintre români conștientizează faptul că un pacient cu TPC poate să ducă o viață normală cu tratamentul potrivit, există un alt procent*

¹⁴ Sondaj de opinie CNCD 2018, https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2021/01/Sondaj_de_opinie_NolntoHate_2018.pdf

¹⁵ Diagnoza <https://anpd.gov.ro/web/wp-content/uploads/2023/01/Diagnoza-situatiei-persoanelor-cu-dizabilitati-in-Romania.pdf>

¹⁶ Studiul, elaborat în anul 2017, nu a putut fi identificat în integralitatea sa în mediul online, însă mai multe articole din mass media de la vremea publicării studiului prezintă date importante cu privire la percepțiile societății românești asupra problemelor de sănătate mintală. Din aceste considerente, am decis includerea acestor date în studiu.

¹⁷ Tulburări psihice sau de comportament.

destul de mare, de **68,9%**, care nu ar fi de acord să locuiască sub același acoperiș cu o astfel de persoană.”¹⁸

Spre exemplu, o situație mediatizată în anul 2022 relevă atitudini ale societății românești când vine vorba de persoanele cu probleme de sănătate mintală, instituționalizate:

Un articol¹⁹ despre mutarea a două secții de psihiatrie ale Spitalului Clinic de Psihiatrie și Neurologie Brașov într-o zonă centrală a orașului conține afirmații extrem de grave și puternic stigmatizante cu privire la persoanele cu dizabilități, precum: *”Este cunoscut faptul că cele 2 secții de pe strada Eminescu, unde sunt internați bolnavii psihici cu potențial violent foarte mare, își desfășoară activitatea într-o clădire retrocedată. (...) noul manager al spitalului a găsit soluția: mută bolnavii de pe Eminescu în centrul turistic al Brașovului, la stradă, peste drum de Șaguna”; ”cine răspunde dacă un bolnav psihic sever ”scapă” din spital(așa cum s-a întâmplat săptămâna aceasta de la Eminescu) pe ușile care nu sunt securizate 100% pentru acest scop...și pleacă la plimbare prin oraș ? V-ar plăcea să vă întâlniți? Poate să vă bage o mână în gât?”; ”Gemurile nu sunt securizate cu gratii, au fost aplicate doar folii de protecție împotriva cioburilor-un medic ne spunea ieri că un bolnav nervos, cu siguranță va putea arunca noptiera prin acele geamuri, care nu au grilaj... Ferestrele care au vedere la Șaguna nu sunt obturate cu folie mată, astfel încât vizibilitate înspre și dinspre cel mai bun liceu din Brașov este perfectă. Șaguniștii vor avea ce vedea...precum și bolnavii...”.*

Un alt articol²⁰ despre același subiect, denumit *”Evacuare de urgență: Psihiatria de pe Eminescu, golită până pe 1 martie. Scandalul e gata: „nu vrem nebunii în centru”*” precizează faptul că *”mutarea a stârnit nemulțumiri, fiind lansată o petiție online prin care se solicită revenirea asupra mutării”*.²¹

În contextul acestor date care măsoară percepțiile și atitudinea românilor, în corelare cu celelalte date care arată încălcarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, am considerat relevantă analiza modului în care persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale sunt tratate în spațiul public din perspectiva instituției care sancționează discursul de ură (care poate lua forma discriminării sau încălcării demnității umane).

ANALIZA HOTĂRÂRILOR CONSILIULUI NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII în perioada 2022-2023

Hotărâri emise în anul 2022

¹⁸ Articol „Studiu InoMed-IMAS despre percepția românilor asupra bolilor mintale”, 2017, disponibil la:

<https://raportuldegarda.ro/primul-studiu-cu-privire-la-perceptia-romanilor-asupra-bolilor-mintale/>

¹⁹ Monitorul Expres, articol ”Transferați de pe Eminescu: 120 de bolnavi psihici grav vor avea vedere la Șaguna! Și invers!”, publicat în 25/02/2022, disponibil la: <https://www.monitorulexpres.ro/2022/02/25/transferati-de-pe-eminescu-120-de-bolnavi-psihic-grav-vor-avea-vedere-la-saguna-si-invers/>

²⁰ Bună ziua Brașov, articol ”Evacuare de urgență: Psihiatria de pe Eminescu, golită până pe 1 martie. Scandalul e gata: „nu vrem nebunii în centru””, publicat în 28/02/2022, disponibil la: <https://bzb.ro/stire/evacuare-de-urgenta-psihiatria-de-pe-eminescu-golita-pana-pe-1-martie-scandalul-e-gata-nu-vrem-nebunii-in-centru-a172167>

²¹ Aceste articole nu fac obiectul vreunei hotărâri CNCD în perioada analizată.

a. Date furnizate în raportul de activitate al CNCD

Potrivit Raportului de activitate al CNCD în anul 2022²² au fost înregistrate 988 de petiții la CNCD, dintre care 110 figurează la criteriul de discriminare privind dizabilitatea. Majoritatea petițiilor înregistrate la CNCD pe criteriul dizabilității se încadrează în domeniile accesului la servicii publice (56) și demnitate personală (18). Membrii Colegiului director al CNCD s-au autosesizat în 23 de cazuri, dintre care 2 pe criteriul dizabilității. **Niciuna dintre aceste 2 autosesizări nu a fost identificată pe site-ul CNCD, în arhiva disponibilă și consultată.**

Din totalul petițiilor înregistrate la CNCD în anul 2022, în 128 de cazuri colegiul director a constatat fapta de discriminare. Din cele 128 de cazuri soluționate cu constatarea faptei de discriminare, 15 au fost pe criteriul dizabilității. **Din aceste 15 cazuri în care a fost constatată fapta de discriminare au fost identificate doar 4 hotărâri în arhiva disponibilă și consultată.** În cazul constatărilor faptei de discriminare și aplicarea sancțiunii de amendă, pe criteriul dizabilitate au fost dispuse amenzi în valoare totală de 44.000 lei.

b. Date din analiza hotărârilor disponibile în arhiva CNCD

Din 110 de petiții înregistrate la CNCD în anul 2022 care figurează la criteriul dizabilității, în mediul online sunt disponibile 56 de hotărâri CNCD în această materie, din totalul de 83 de hotărâri aferente perioadei 2022-2023.

Potrivit metodologiei, nu au fost analizate hotărârile în care nu a fost indicat criteriul dizabilității drept criteriul de discriminare, precum și hotărârile în materia dizabilității fizice. Astfel, pentru anul 2022 au fost analizate 28 de hotărâri din totalul de 56, și anume 11 hotărâri încadrate la dizabilitate intelectuală și/sau psihosocială, și 17 hotărâri în care nu s-a putut determina tipul de dizabilitate din textul hotărârii.

Clasificarea pe tipul de dizabilitate din spețele analizate s-a realizat potrivit precizărilor clarificatoare din spețele respective (sau preluând clarificările regăsite în acestea). Acolo unde hotărârea nu preciza (fiind identificate formulări de tipul: persoană cu dizabilități”; ”persoană cu handicap”; ”certificat de încadrare în grad de handicap” etc.), au fost încadrate la “nu s-a putut determina tipul de dizabilitate”.

Câteva precizări

În 2 dintre hotărâri este specificată prezența epilepsiei, iar în 6 hotărâri tulburarea de spectru autist. Nu există un consens cu privire la încadrarea epilepsiei sau tulburării de spectru autist la dizabilități intelectuale și/ sau psihosociale, însă am optat pentru includerea acestora în studiu din următoarele motive:

Prezența acestor afecțiuni/ tulburări neurologice nu poate indica legătura indispensabilă cu o dizabilitate intelectuală și/ sau psihosocială, însă prin specificul lor, pot genera efecte

²² Raportul de activitate al CNCD pentru anul 2022, disponibil la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/04/Raport-de-activitate-CNCD-2022.pdf>

psihosociale sau pot implica dizabilități intelectuale și/ sau psihosociale. Aceste aspecte nu sunt general valabile pentru toate persoanele diagnosticate cu o afecțiune/ tulburare neurologică, acestea fiind de natură complexă și variază de la persoană la persoană. Astfel, înțelegem să redăm câteva informații despre ambele diagnostice:

Tulburarea de spectru autist (TSA) este o tulburare neurologică și de dezvoltare care afectează modul în care oamenii interacționează cu ceilalți, comunică, învață și se comportă. Deși autismul poate fi diagnosticat la orice vârstă, este descris ca fiind o "tulburare de dezvoltare" deoarece simptomele apar, în general, în primii 2 ani de viață.

Conform Manualului de diagnostic și statistic al tulburărilor mentale (DSM-5), un ghid creat de Asociația Americană de Psihiatrie pe care furnizorii de servicii medicale îl folosesc pentru a diagnostica tulburările mentale, persoanele cu TSA au adesea:

- Dificultăți în comunicarea și interacțiunea cu alte persoane
- Interese restrânse și comportamente repetitive
- Simptome care le afectează capacitatea de a funcționa la școală, la locul de muncă și în alte domenii ale vieții

Autismul este cunoscut ca fiind o tulburare de "spectru", deoarece există o mare variație în ceea ce privește tipul și severitatea simptomelor pe care le experimentează oamenii.²³

Se estimează că aproximativ 3 din 10 tineri cu tulburare de spectru autist au și o dizabilitate intelectuală (Fodstad et al. 2020) și o proporție similară sunt non-verbali sau au nevoi complexe de comunicare (Tager-Flusberg și Kasari 2013)²⁴

Epilepsia este o afecțiune cronică a creierului în care grupuri de celule nervoase sau neuroni din creier trimit uneori semnale greșite și provoacă convulsii. În mod normal, neuronii generează semnale electrice și chimice care acționează asupra altor neuroni, organe și mușchi pentru a produce gânduri, sentimente și acțiuni umane.

O treime sau mai multe dintre persoanele cu epilepsie pot avea simptome cognitive sau neuropsihice care le pot afecta negativ calitatea vieții. Multe persoane cu epilepsie care răspund la tratament pot trece luni sau ani de zile fără să aibă convulsii. Depresia este frecventă în rândul persoanelor cu epilepsie. La adulții cu epilepsie, depresia și anxietatea sunt cele mai frecvente două diagnostice de sănătate mintală.

Copiii cu epilepsie au un risc mai mare de a dezvolta depresie și/sau tulburare de hiperactivitate cu deficit de atenție (ADHD) în comparație cu colegii lor. Problemele de comportament și/sau problemele de sănătate mintală pot precede apariția convulsiilor la unii copii.²⁵

Finalitatea cauzelor analizate de CNCD

Din cele 11 hotărâri în care sunt prezente dizabilități intelectuale și/sau psihosociale:

²³ Institutul național pentru sănătate mintală, articol "Tulburarea de spectru autist", disponibil, în limba engleză, la:

<https://www.nimh.nih.gov/health/topics/autism-spectrum-disorders-asd>

²⁴ Organizația Autism speaks, Raport anual 2023, disponibil, în limba engleză, la:

https://www.autismspeaks.org/sites/default/files/ABN_Annual_Report_2023.pdf

²⁵ Institutul național pentru sănătate mintală, articol "Epilepsie și convulsii", disponibil, în limba engleză, la:

<https://www.ninds.nih.gov/health-information/disorders/epilepsy-and-seizures>

- în 3 hotărâri CNCD a constatat faptele de discriminare, într-una aplicând sancțiunea avertismentului, iar în 2 pe cea a amenzii contravenționale în valoare de 5.000 lei, respectiv de 1.000 lei.
- Într-o cauză a fost admisă excepția de necompetență materială a CNCD,
- în 3 cauze a fost clasată petiția pentru nerespectarea cerințelor prevăzute în procedura internă de soluționare a petițiilor și sesizărilor (lipsă obiect; incompletă; lipsa semnăturii, lipsa indicării părților reclamate cu precizarea numelui acestora);
- într-o cauză a fost admisă excepția lipsei calității procesuale active;
- în 3 hotărâri CNCD a constatat faptul că nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare.

În cele 17 hotărâri în care nu s-a putut determina tipul de dizabilitate din textul hotărârii, observăm faptul că:

- într-o hotărâre CNCD a constatat fapta de discriminare, a aplicat sancțiunea avertismentului față de reclamat și a recomandat reclamatului să evite pe viitor comportamentele care pot avea ca efect atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare.
- în 4 cauze a fost admisă excepția de necompetență a CNCD;
- într-o cauză a fost clasat dosarul ca urmare a renunțării de către petent la plângere;
- într-o cauză a fost clasat dosarul ca urmare a neîndeplinirii condițiilor privind conținutul petiției;
- în 10 cauze CNCD a constatat faptul că nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare;

Detalierea hotărârilor – situația de fapt și soluția

Dizabilitate intelectuală și/ sau psihosocială – 11 hotărâri

- **Hotărârea nr. 430 din 13.07.2022²⁶** – petent: Fonss - Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale; discurs discriminatoriu la adresa copiilor care sunt diagnosticați cu autism într-un videoclip pe platforma Youtube; Afirmații sesizate: „este un fel de animăluț”, cu o conștiință „inferioară chiar (n.n. decât) a unui câine”, „(...) să fie instituționalizați, pentru că un om simplu nu are cum să se ocupe de așa ceva”, „(...) nu au nici conștiință, reprezentată de îngerul păzitor și nici suflet că pot fi periculoși pentru că un autist veritabil este posedat, nu are legătură cu divinitatea, centrii lui sunt îndreptați către întuneric, sinele lui poate să fie undeva adânc în iad”. Soluție: constatarea existenței unui tratament diferențiat, discriminatoriu, pe criteriul dizabilității, conform art. 2 alin. (1) și art. 15 din O.G. nr. 137/2000; sancționarea părții reclamate cu amendă contravențională în valoare de 5.000 lei.
- **Hotărârea nr. 711 din 23.11.2022²⁷** - petentul este persoană nediagnosticată cu o dizabilitate, părintele unui copil cu tulburare de spectru autist; refuzul primirii copilului la grupa mijlocie de grădiniță; ”Colegiul director constată că în speța de față a fost îngerădit dreptul la educație al copilului petentului, prin modalitatea abruptă de comunicare cu părinții din partea reprezentanților unității de învățământ sau chiar prin lipsa unei comunicări eficiente, s-au creat premisele unui cadru de excludere motivată de

²⁶ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/11/Hotarare-430-2022.pdf>

²⁷ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/03/Hotarare-711-2022.pdf>

handicapul și boala de care suferă minora” – soluție: constatare conform art. 2 alin. 1 coroborat cu art. 11 alin. 1 și art. 15 din O.G. nr.137/2000; sancționarea Colegiului Național George Enescu cu **amendă contravențională în cuantum de 1000 lei**.

- **Hotărârea nr. 123 din data de 23.02.2022**²⁸ - petenta este o persoană nediagnosticată cu o dizabilitate, soțul acesteia este diagnosticat cu schizofrenie paranoidă. Comisia de evaluare a propus o anchetă socială, considerând faptul că i se acordă facilități financiare în mod neîndreptățit. CNCD apreciază că, în cauză, sunt elemente care să probeze faptele de hărțuire potrivit art. 2 alin. 1 și art. 2 alin 5 din OG nr. 137/2000 și sancționează Unitatea Administrativ Teritorială Forăști, prin Primar în funcție, cu **avertisment** pentru faptele prevăzute la art. 2 alin (5) coroborat cu art. 2 alin (7) din OG nr. 137/2000.
- **Hotărârea nr. 444 din 20.07.2022**²⁹ - petentul este o persoană nediagnosticată cu o dizabilitate, fratele acestuia fiind diagnosticat cu ”schizofrenie și Parkinson”; susține faptul că președintele Comisiei persoanelor cu handicap din Buzău refuză să îi acorde încadrare în grad de handicap cu însoțitor - soluție: CNCD admite excepția lipsei competenței materiale a Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, competența în această materie revenind instanțelor de judecată.
- **Hotărârea nr. 524 din 31.08.2022**³⁰ - petenta reclamă faptul că autoritatea locală nu îi rezolvă favorabil solicitările; ”petenta a fost și este neînțeleasă, exclusă din societate fiind catalogată „nebună” (cu probleme psihice)”; colegiul director constată că petenta nu a probat faptele de discriminare la care face referire, iar partea reclamată a probat respectarea legislației cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități; soluție - faptele sesizate nu se confirmă conform art. 20 alin. 6 din O.G. nr. 137/2000.
- **Hotărârea nr. 12 din 12.01.2022**³¹ - petentul este diagnosticat cu o dizabilitate, epilepsie (afecțiune neurologică cu efecte psihosociale) ”arată că toată viața sa a stat în centre și secții neuropsihice, a fost discriminat în sensul în care nu a putut să muncească pentru că nu este primit de către niciun angajator. De asemenea, petentul susține că persoanele cu handicap nu pot merge la cinema, în parcuri ori locuri de distracție pentru că nu sunt acceptați.” - soluție: clasarea petiției prin lipsă obiect potrivit art.11 din Procedura internă de soluționare a petițiilor și a sesizărilor.
- **Hotărârea nr. 15 din 12.01.2022**³² - petentul este persoană nediagnosticată cu o dizabilitate, părintele unui copil cu tulburare de spectru autist, elev cu cerințe educaționale speciale, având cu îndrumare spre școala de masă și certificat de handicap – situația de fapt: ”inițial, învățătoarea de la școala de masă a fost amabilă cu fiul petentei, dar, după o săptămână, a început să îl discrimineze față de ceilalți copii, i-a spus petentei să îl mute înapoi la școala specială, chiar că nu ar putea fi integrat nici în școala specială la ce probleme are”; ”unui copil din clasă i s-a spus —nu fii rău ca , că el are probleme, dar tu nu ai”— soluția: clasarea petiția ca fiind incompletă conform art. 11 alin. 1 din Procedura internă de soluționarea petițiilor și sesizărilor;
- **Hotărârea nr. 37 din 02.02.2022**³³ – petenții sunt persoane nediagnosticate cu o dizabilitate, părinții unui copil cu tulburare de spectru autist (neatestat printr-un document medical); petenții susțin ”că acesta a fost discriminat de unitatea de învățământ privat reclamată deoarece, în urma unei evaluări realizată de un cadru didactic, consilierul și directorul reclamatei nu a fost acceptată înscrierea minorului, refuzul fiind motivat de imposibilitatea reclamatei de a oferi suportul de care ar avea

²⁸ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/05/Hotarare-123-2022.pdf>

²⁹ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/11/Hotarare-444-2022.pdf>

³⁰ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/01/Hotarare-524-2022.pdf>

³¹ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/05/Hotarare-12-2022.pdf>

³² Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/05/Hotarare-15-2022.pdf>

³³ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/05/Hotarare-37-2022.pdf>

nevoie acesta.” – soluția: nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare; lipsă legătură de cauzalitate între criteriul invocat și faptele sesizate.

- **Hotărârea nr. 94 din 16.02.2022**³⁴ - petenții sunt persoane nediagnosticate cu o dizabilitate, părinții unui copil cu tulburare de spectru autist (neatestat printr-un document medical); petenții susțin faptul că, în urma unei evaluări, “școala a refuzat admiterea minorului printr-un e-mail, pe criteriul faptului că minorul este o persoană cu dizabilități, suferind de autism, iar școala nu dorește să realizeze niciun fel de eforturi pentru integrarea acestuia în mediul în care sunt acceptați doar copii “normali”.” – soluția: nu se întrunesc elementele constitutive ale faptei de discriminare (lipsă legătură de cauzalitate între criteriul invocat și tratamentul aplicat copilului petenților).
- **Hotărârea nr. 285 din 11.05.2022**³⁵ - petenta este persoană nediagnosticată cu o dizabilitate, părintele unui copil cu tulburare de spectru autist; publicarea de imagini cu copilul său pe pagina de Facebook a asociației unde făcea terapie - soluție: clasarea petiției, având în vedere nerespectarea condițiilor prevăzute de art. 11 alin.1 din Procedura internă de soluționare a petițiilor și sesizărilor: lipsa semnăturii, lipsa indicării părților reclamate cu precizarea numelui acestora.
- **Hotărârea nr. 390 din 06.07.2022**³⁶ - petentul este persoană nediagnosticată cu o dizabilitate, fratele unei persoane care a avut un episod de epilepsie într-un magazin; petentul susține faptul că “urmare acestui fapt, managerul magazinului a refuzat accesul surorii petentului în magazin, jignind-o și amenințând-o cu “oameni sus puși”.” – soluție: admiterea excepției lipsei calității procesuale active invocată din oficiu.

În 17 hotărâri, unde se invocă criteriul dizabilității drept criteriul de discriminare, **nu se face o distincție cu privire la tipul dizabilității** (de ex. dizabilitate fizică, dizabilitate intelectuală etc.):

- **Hotărârea nr. 73 din 09.02.2022**³⁷ - este specificat faptul că petenta, având funcția de consilier local, primește “indemnizație de handicap”, nefiind indicat tipul dizabilității pe parcursul speței. Partea reclamată, având funcția de consilier local, a avut un discurs discriminator față de petentă, exprimându-se în ședința de Consiliu Local: “*Aș dori să știu și eu, o persoană care ia stimulent de handicap are capacitatea de a evalua performanțele profesionale și individuale ale Secretarului General al Sectorului 6?*”. CNCD a statuat faptul că prin aceste afirmații se poate induce faptul că o persoană încadrată în grad de handicap nu are capacitatea de a-și îndeplini atribuțiile de serviciu, ceea ce, în mod evident, nu corespunde realității și, mai mult, reprezintă un comportament care poate duce la crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare. CNCD a hotărât că se întrunesc elementele constitutive ale faptei de discriminare în conformitate cu dispozițiile art. 2 alin.1 și art.15 din OG 137/2000 și va aplica sancțiunea **avertismentului** față de reclamat. De asemenea, a recomandat reclamatului să evite pe viitor comportamentele care pot avea ca efect atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare.
- **Hotărârea nr. 27 din data de 19.01.2022**³⁸ - petenta reclamă tratamente extrem de umilitoare și degradante aplicate mamei acesteia, persoană cu dizabilități grave, precizând faptul că a fost torturată și chinuită de către cadrele medicale din cadrul

³⁴ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/05/Hotarare-94-2022.pdf>

³⁵ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/09/Hotarare-285-2022.pdf>

³⁶ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/09/Hotarare-390-2022.pdf>

³⁷ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/05/Hotarare-73-2022.pdf>

³⁸ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/05/Hotarare-27-2022.pdf>

spitalului în care era internată aceasta – soluția - admisă excepția de necompetență a CNCD invocată din oficiu;

- **Hotărârea nr. 81 din 09.02.2022**³⁹ - petentul este persoana adultă cu grad de handicap accentuat și este și pensionar de invaliditate și se consideră discriminat de către CFR Călători deoarece nu beneficiază de reducerea de pensionar/handicap sau de gratuitatea oferită de aceste cupoane pentru un loc la vagonul de dormit – soluția: nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare, potrivit art. 2 din OG nr. 137/2000, republicată, lipsă drept încălcat;
- **Hotărârea nr. 101 din 16.02.2022**⁴⁰ - petenții sunt părinții unui copil cu o are o tulburare în dezvoltarea limbajului, în privința căruia niciunul dintre medicii care l-au consultat nu a formulat un diagnostic oficial cu privire la existența vreunei deficiențe/dizabilități pe care copilul ar avea-o, recomandându-se să fie integrat de urgență în colectivitatea de masa, dar și terapie de specialitate, recomandare la care părinții s-au conformat, fiul lor beneficiind de ședințe de terapie logopedică. A fost refuzat la cursurile grădiniței la care este înscris deoarece au existat suspiciuni ale personalului instituției cu privire la faptul că copilul prezintă cerințe educaționale speciale și s-au făcut recomandări privind efectuarea unor investigații de specialitate în vederea confirmării/infirării suspiciunii de dizabilitate și/cerințe educaționale special. CNCD a hotărât faptul că nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare, potrivit art. 2 din OG nr. 137/2000, republicată, lipsă drept încălcat.
- **Hotărârea nr. 142 din 02.03.2022**⁴¹ - petenta este părintele unui copil încadrat în grad grav de handicap, cu asistent personal, cu cerințe educaționale speciale. Aceasta a reclamat faptul că minorul a fost tratat diferențiat de educatoarea de la grădiniță; “doamna director i-a impus să semneze contractul cu familia copilului cu dizabilități și/sau CES, fără să elaboreze planul de servicii, individualizat; astfel, minorul nu a beneficiat de servicii psihoeducaționale, reprezentantul de caz comunicându-i că nu a avut timp să se întâlnească de 3 ori cu minorul și că este plătită conform convorbirilor telefonice.” – soluția: CNCD a apreciat faptul că aspectele sesizate nu întrunesc elementele constitutive ale discriminării, astfel cum este definită în art. 2 alin.1 din O.G. nr. 137/2000)
- **Hotărârea nr. 181 din 16.03.2022**⁴² - petentul se consideră discriminat întrucât partea reclamată nu a scos la concurs conform art. 78 alin. (6) din Legea 448/2006 niciun post pentru persoane cu dizabilități; petentul precizează prin concluzii scrise că nu a depus certificatul de încadrare în grad de handicap întrucât postul nu a fost scos cu respectarea art. 78 alin. (6) din Legea nr. 448/2006 – soluția: nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare conform art. 2 alin (1); nu există legătură de cauzalitate între criteriul invocat și fapta sesizată;
- **Hotărârea nr. 216 din 30.03.2022**⁴³ - petent încadrat în grad grav de handicap; acesta susține faptul că “părțile reclamate refuză să îi pună la dispoziție un loc de parcare gratuit pentru autoturismul proprietate personală, în parcare blocului unde locuiește.” – soluție: nu se întrunesc elementele constitutive ale faptei de discriminare întrucât nu există legătură de cauzalitate între criteriu și faptă, conform art. 2, alin.1 din OG nr. 137/2000;
- **Hotărârea nr. 289 din 11.05.2022**⁴⁴ - petenta susține că DGASPC Sector 5 refuză să o încadreze ca asistent personal și pentru cel de al doilea copil minor, încadrat în grad de

³⁹ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/07/Hotarare-81-2022.pdf>

⁴⁰ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/07/Hotarare-101-2022.pdf>

⁴¹ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/05/Hotarare-142-2022.pdf>

⁴² Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/05/Hotarare-181-2022.pdf>

⁴³ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/09/Hotarare-216-2022.pdf>

⁴⁴ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/07/Hotarare-289-2022.pdf>

handicap grav. În acest sens, petenta arată că are doi copii minori, gemeni, ambii încadrați în grad de handicap grav și doar pentru unul dintre ei reclamata a încadrat-o pe funcția de asistent personal - soluția: nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare, potrivit art. 2 alin 1 din O.G. nr. 137/2000, lipsă drept încălcat;

- **Hotărârea nr. 341 din 15.06.2022**⁴⁵ - petentul, persoană încadrată în grad de handicap grav, susține că s-a adresat BCR pentru o simulare de credit ipotecar. Petentul arată că între veniturile care sunt luate în considerare de către bancă nu intră și indemnizațiile de handicap grav (în cunatum de 500 lei), indemnizația de însoțitor pentru handicap (în cuantum de 1386) – soluția: faptele sesizate nu întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare, în sensul prevederilor art. 2 alin. 1 din O.G. nr. 137/2000;
- **Hotărârea nr. 351 din 22.06.2022**⁴⁶ - petentul înaintează o sesizare în numele soției lui, considerând că reclamata a discriminat-o pentru că nu i-a efectuat ancheta socială soției sale, necesară la Comisia de evaluare a persoanelor adulte cu handicap -soluția clasarea dosarului ca urmare a renunțării de către petent la plângere;
- **Hotărârea nr. 417 din 13.07.2022**⁴⁷ - petentul, persoană cu dizabilități, reclamă faptul că instanța reclamată i-a respins cererea de ajutor public judiciar – soluția: admisă excepția lipsei competenței materiale a Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, competența în această materie revenind instanțelor de judecată, respectiv Consiliul Superior al Magistraturii;
- **Hotărârea nr. 438 din data de 20.07.2022**⁴⁸ - petentul se consideră discriminat ca urmare a unei presupuse clasări, pe motive medicale, ca inapt pentru efectuarea serviciului military; menționează că este “este persoană cu handicap congenital (de la naștere) și cu alte afecțiuni” – soluția: Admiterea excepției de necompetență a CNCD;
- **Hotărârea nr. 452 din data de 20.07.2022**⁴⁹ - plângere îndreptată împotriva agenților de pază din stația gării Timișoara Nord ca urmare a îndepărtării acestuia, deoarece consumase băuturi alcoolice, precum și a faptului că este nemulțumit de dotarea agenților firmei de pază, de faptul că tableta de afișare plecări trenuri nu funcționează, precum și împotriva Statului Român pentru nearmonizare legislație; petentul anexează la documentente “atestat de handicap” – soluția: clasarea dosarului urmare a neîndeplinirii condițiilor stabilite de art. 11 alin. 1 al Procedurii interne de soluționare a petițiilor și sesizărilor în ceea ce privește conținutul petiției;
- **Hotărârea nr. 521 din 31.08.2022**⁵⁰ - petenta reclamă faptul că este discriminată deoarece la avizierul blocului, în cadrul listei de plată a chiriei lunare, în dreptul numelui său, este publicată informația „scutit chirie certificat handicap”. Astfel, petenta susține că reclamata a divulgat o informație personală, întrucât în cei 32 de ani de când a fost diagnosticată cu această afecțiune, nu a dorit să expună problema, susținând că i-a fost extrem de dificil să trăiască normal -soluția: nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare. Nu este drept încălcat;
- **Hotărârea nr. 615 din 19.10.2022**⁵¹ - petentul este părintele unui copil cu dizabilități, fiul acestuia fiind încadrat în categoria persoanelor cu handicap grav, cu asistent personal; susține faptul că între copiii cu handicap și copiii care dețin certificate pentru cerințe educaționale speciale (CES) se face o diferențiere pe care acesta o consideră discriminare; CNCD reține “Conform legislației în vigoare, CES este diferit de dizabilitate, situațiile sunt diferite și există acte normative diferite care reglementează

⁴⁵ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/09/Hotarare-341-2022.pdf>

⁴⁶ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/09/Hotarare-351-2022.pdf>

⁴⁷ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/11/Hotarare-417-2022.pdf>

⁴⁸ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/11/Hotarare-438-2022.pdf>

⁴⁹ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/01/Hotarare-452-2022.pdf>

⁵⁰ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/01/Hotarare-521-2022.pdf>

⁵¹ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/03/Hotarare-615-2022.pdf>

cele două categorii de persoane, nefiind aplicat un tratament diferențiat în cazul ce face obiectul plângerii” – soluția: CNCD apreciază că nu sunt fapte de discriminare potrivit prevederilor OG nr.137/2000, nu sunt situații comparabile;

- **Hotărârea nr. 627 din data de 19.10.2022**⁵² - petentul, persoană cu dizabilități potrivit certificatului de încadrare în grad de handicap, cu valabilitate permanent, sesizează Consiliul cu privire la faptul că Primăria Craiova i-a impus o taxă de parcare curentă abuzivă și nelegală, pentru locul de parcare gratuit care i-a fost atribuit și amenajat la locul de domiciliu – soluția: admiterea excepției de necompetență a C.N.C.D. cu privire la obiectul petiției, în conformitate cu O.G. 137/2000, CNCD nu se poate subroga instanțelor de judecată pentru a face aprecieri în legătură cu aspectele de fond ale petiției care decurg din decizii ale instanțelor de judecată care reglementează aspectele semnalate;
- **Hotărârea nr. 709 din 16.11.2022**⁵³ - petenta este persoană cu dizabilități și reclamă discriminare la locul de muncă prin impunerea de noi atribuții de serviciu, astfel i se încalcă dreptul prevăzut la art. 83 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, petenta a anunțat, în scris, conducerea instanței că refuză executarea aceluși ordin; petenta a fost sancționată disciplinar cu reducerea salariului cu 10% pe o perioadă de 3 luni, faptele reținute ca abatere disciplinară – soluția: stabilirea sarcinilor pentru petentă, grefier, de către angajator, în condiții similare față de alți grefieri, nu reprezintă discriminare respectiv hărțuire; sancțiunile disciplinare aplicate petentei nu reprezintă discriminare, respectiv hărțuire; propunerea privind pensionarea petentei nu reprezintă victimizare.

Hotărâri emise în anul 2023

La momentul redactării acestui document (aprilie 2024), raportul de activitate al CNCD pentru anul 2023 încă nu a fost publicat pe site-ul oficial al Consiliului. Astfel, va lipsi imaginea de ansamblu redată prin coroborarea informațiilor din raportul de activitate cu datele disponibile în mediul online, astfel cum s-a realizat pentru anul 2022.

În ipoteza în care au fost încărcate toate hotărârile în arhiva CNCD, în anul 2023 observăm o reducere semnificativă a numărului de hotărâri în materia dizabilității, în mediul online fiind disponibile 27 de hotărâri (ultima hotărâre fiind emisă în luna august).

Dintre acestea, într-una singură s-a autosesizat CNCD, și anume în Hotărârea nr. 49 din 30.08.2023⁵⁴ privind refuzul accesului în mijloacele de transport în comun pentru persoane cu dizabilități fizice. Se întrunesc faptele de discriminare în privința a doi reclamați, CNCD aplicând sancțiunea amenzii contravenționale în valoare 1.000 lei unui reclamat, respectiv amendă contravențională în valoare de 3.000 lei celuilalt reclamat.

Finalitatea cauzelor analizate de CNCD

⁵² Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/02/Hotarare-627-2022.pdf>

⁵³ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/02/Hotarare-709-2022.pdf>

⁵⁴ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/11/Hotarare-449-2023.pdf>

În cele 5 hotărâri în care sunt prezente dizabilități intelectuale și/sau psihosociale, observăm:

- **Într-o hotărâre CNCD a constatat fapta de discriminare, aplicând sancțiunea avertismentului și recomandă părții reclamate să întreprindă toate măsurile necesare în vederea eliminării oricăror condiții discriminatorii;**
- într-o cauză a fost clasat dosarul ca urmare a renunțării de către petent la plângere;
- în 2 cauze a fost admisă excepția necompetenței materiale a CNCD;
- într-o hotărâre CNCD a constatat faptul că nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare.

În cele 7 hotărâri în care nu s-a putut determina tipul de dizabilitate din textul hotărârii, observăm faptul că:

- **Într-o hotărâre CNCD a constatat fapta de discriminare, a aplicat sancțiunea amenzii contravenționale în valoare de 2.000 lei;**
- în 4 cauze a fost clasat dosarul ca urmare a lipsei probelor concludente;
- într-o cauză CNCD decide să claseze petiția la o altă petiție, cea din urmă fiind soluționată prin altă hotărâre;
- într-o cauză a fost clasat dosarul ca urmare a renunțării de către petent la plângere.

Detalierea hotărârilor – situația de fapt și soluția

Dizabilitate intelectuală și/ sau psihosocială

- **Hotărârea nr. 117 din 15.03.2023⁵⁵** - petentul este persoană cu dizabilitate, deținând certificat de încadrare în grad handicap grav, pentru boala Parkinson YOPD. Reclamă ca fiind discriminatorii prevederile anexei 1 A Hotărârii Consiliului General al Municipiului București nr. 330/2017 care prevede condițiile de acordare a stimulentului pentru integrare socială a persoanelor adulte cu handicap de către Direcția Generală de Asistență Socială a Municipiului București. "Cu privire la tratamentul diferențiat se poate constata că pot beneficia de stimulentul oferit de către C.G.M.B. doar persoanele care au certificat de handicap emis pe raza municipiului București - soluția: Colegiul director constată că, prin modul de acordare a stimulentului, se creează o diferențiere între persoanele cu handicap, pe baza domiciliului pe care aceștia l-au deținut la momentul emiterii certificatului de încadrare în grad de handicap. Astfel, CNCD constată existenței unui tratament diferențiat, discriminatoriu potrivit art. 2 alin. (1) și art. 10 lit. a) și h) din O.G. 137/2000. Sancționarea reclamațiilor cu **avertisment**, potrivit art. 2 alin.(1) coroborat cu art. 10 lit. a) și h) și art. 26 alin.(1) și recomandă părții reclamate să întreprindă toate măsurile necesare în vederea eliminării oricăror condiții discriminatorii;
- **Hotărârea nr. 56 din 08.02.2023⁵⁶** - petentul se consideră discriminat de către poliție "din cauza faptului că a fost supus unei internări nevoluntare, polițiștii din zonă îl consideră bolnav psihic, tratându-l cu indiferență și nesoluționându-i plângerile pe care le depune"; deși petentul nu afirmă faptul că ar avea un diagnostic de sănătate mintală, se consideră discriminat pe o aparență de problemă de sănătate mintală – soluția: clasarea petiției, întrucât Colegiul director a luat act de cererea de renunțare la petiție formulată de petent;

⁵⁵ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/06/Hotarare-117-2023.pdf>

⁵⁶ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/04/Hotarare-56-2023.pdf>

- **Hotărârea nr. 146 din 22.03.2023⁵⁷** - petenta menționează faptul că atât ea, cât și fiul său, au "dobândit afecțiuni psihice"; aceasta reclamă instrumentarea superficială sau neinstrumentarea unui număr mare de plângeri penale la poliție – soluție: admiterea excepției necompetenței materiale a C.N.C.D. în raport cu obiectul petiției, astfel cum este formulat;
- **Hotărârea nr. 333 din 19.07.2023⁵⁸** - petentul a reclamat ca fiind abuzivă măsura de siguranță medicală instituită în baza unei hotărâri/ sentințe judecătorești, dezvoltând următoarele obiecții cu privire la rapoartele de expertiză medicală: *"încălcarea dreptului de a-și alege un medic curant, faptul că are discernământ; faptul că nu reprezintă un pericol social; excesul în aplicarea legii împotriva sa; nu reprezintă un risc nici pentru el și nici pentru societate, caracterul provizoriu al măsurii asiguratorii, scopul măsurii asiguratorii, încălcarea libertății personale, comisia în cauză mizează pe instabilitatea sa psihică care este inventată"* – soluția: admiterea excepției de necompetență materială a C.N.C.D. în raport cu obiectul petiției, astfel cum este formulat;
- **Hotărârea nr. 450 din 30.08.2023⁵⁹** - petentul este persoană cu dizabilități, diagnosticată cu atrofia olivo-ponto-cerebeloasă; se consideră discriminat întrucât nu poate beneficia de locuință socială sau plata contravalorii chiriei – soluție: nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare, referitor la prevederile HCL 583/2021, măsura este justificată obiectiv iar termenul disproporționat.

În 7 hotărâri, unde se invocă criteriul dizabilității drept criteriul de discriminare, **nu se face o distincție cu privire la tipul dizabilității** (de ex. dizabilitate fizică, dizabilitate intelectuală etc.):

- **Hotărârea nr. 122 din 15.03.2023⁶⁰** - "petentul este o persoană cu dizabilități, respectiv, handicap grav nerevizibil"; acesta reclamă refuzul autorității locale de a-i acorda un loc de parcare gratuit – soluția: aspectele sesizate intră sub incidența prevederilor art. 2 alin.1 și alin. 4 și art. 10 lit h) din O.G. nr. 137/2000; sancționarea reclamatului Administrația Domeniului Public Sector 2 București, cu **amendă contravențională în valoare de 2000 lei**;
- **Hotărârea nr. 9 din 11.01.2023⁶¹** - petenta este încadrată în grad de handicap grav, cu asistent personal; reclamă îngrijirea dreptului de a depune o sesizare de către poliție – soluția: nu sunt probe concludente care să dovedească existența unei fapte de discriminare;
- **Hotărârea nr. 36 din 31.01.2023⁶²** - petenta susține faptul că la încadrarea în grad handicap nu i se iau în calcul toate afecțiunile, aceasta aflându-se în imposibilitate de a beneficia de toate drepturile conferite de Legea nr. 448/2006 – soluția: CNCD decide să claseze această petiție la o altă petiție, cea din urmă fiind soluționată prin Hotărârea nr. 606/12.10.2022⁶³;
- **Hotărârea nr. 39 din 31.01.2023⁶⁴** - petentul a reclamat fapte de hărțuire săvârșite asupra fiul său minor, încadrat în grad de handicap grav cu asistent personal; a reclamat mai multe aspecte, printre care "profesorul de educație fizică pentru neparticipare fizică

⁵⁷ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/10/Hotarare-146-2023.pdf>

⁵⁸ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/10/Hotarare-333-2023.pdf>

⁵⁹ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/11/Hotarare-450-2023.pdf>

⁶⁰ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/09/Hotarare-122-2023.pdf>

⁶¹ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/04/Hotarare-9-2023.pdf>

⁶² Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/04/Hotarare-36-2023.pdf>

⁶³ Această hotărâre nu este disponibilă în arhiva CNCD din mediul online.

⁶⁴ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/04/Hotarare-39-2023.pdf>

la ore, dar care a informat Consiliul profesoral că elevul nu a promovat, neputându-i-se încheia situația”; a precizat și altă situație în care “elevul nu mai dorea să meargă la școală și prezenta un tremurat când era întrebat despre modul în care cum au decurs orele. În timp, petentul a descoperit că tremuratul copilului era generat de faptul că învățătoarea ridica tonul în clasă.” – soluție: lipsă probe concludente;

- **Hotărârea nr. 224 din 17.05.2023**⁶⁵ - petenta este asistent personal al fiului său (persoană cu dizabilități), și reclamă refuzul personalului din cadrul unui hotel de a caza persoane cu dizabilități – soluția: nu se pot reține mijloace de probă care să determine incidența art. 2 alin.1 din OG nr. 137/2000;
- **Hotărârea nr. 229 din 17.05.2023**⁶⁶ - petentul este persoană cu dizabilități, certificat de încadrare în grad de handicap, accentuat, fără însoțitor; acesta reclamă interzicerea accesului la bazinul de înot din cauza faptului că petentul nu avea însoțitor – soluția: nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare conform O.G. 137/2000, întrucât nu sunt suficiente probe;
- **Hotărârea nr. 296 din 21.06.2023**⁶⁷ - petentul a reclamat faptul că sunt refuzate plățile facturilor motivat de faptul că adresă este diferită pe cardul de energie (persoană dizabilități) – soluția: clasarea petiției ca urmare a retragerii acesteia de către petent (problemă remediată).

Dintre cele 40 de hotărâri analizate și la care am avut acces, potrivit metodologiei, aferente perioadei 2022-2023, **doar în 6 dintre ele CNCD a constatat fapta de discriminare**. Faptul că în restul de 34 de hotărâri nu s-a constatat fapta de discriminare este, de multe ori, nu rezultatul unei analize a fondului cauzei, ci a neîndeplinirii a unor condiții de formă de către petenți, neîndeplinire ce duce la clasarea dosarului, sau a admiterii excepțiilor (de ex. de necompetență a Consiliului). Dintre cele 28 de hotărâri analizate aferente anului 2022, se observă faptul că 5 dintre ele s-au finalizat prin clasarea petiției (fie prin renunțarea la plângere de către petent, fie din neîndeplinirea cerințelor prevăzute în procedura internă de soluționare a petițiilor și sesizărilor), în timp ce în alte 6 cazuri CNCD nu s-a pronunțat asupra fondului ca urmare a admiterii de excepții (fie de necompetență materială a CNCD, fie de lipsa calității procesuale active). În cele mai multe dintre cazuri, clasarea petițiilor a avut loc ca urmare a nerespectării unor condiții de formă, de exemplu petentul nu a indicat partea reclamată sau nu a depus probe concludente care să îi susțină declarațiile. Dintre cele 12 de hotărâri analizate aferente anului 2023, se observă faptul că 7 dintre ele s-au finalizat prin clasarea petiției, în timp ce în alte 2 cazuri CNCD nu s-a pronunțat asupra fondului, ca urmare a admiterii excepției de necompetență.

Din totalul de 6 hotărâri în care a fost constatată fapta de discriminare, în 3 dintre ele sancțiunea aplicată este cea a avertismentului (2 dintre ele fiind însoțite de recomandări), și doar în 3 dintre hotărâri a fost aplicată sancțiunea amenzii contravențională. În 5 dintre hotărâri fapta de discriminare a viza o persoană fizică, iar într-o hotărâre discriminarea a vizat un grup de personae. CNCD are autoritatea de a sancționa contravențional cu amendă de la 1.000 lei la 30.000 lei dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amendă de la 2.000 lei la 100.000 lei dacă discriminarea vizează un grup de persoane sau o comunitate, se poate remarca, așadar, faptul că în puținele cazuri în care CNCD a constatat fapta de discriminare și a

⁶⁵ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/10/Hotarare-224-2023.pdf>

⁶⁶ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2024/01/Hotarare-229-2023.pdf>

⁶⁷ Disponibilă la: <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2023/10/Hotarare-296-2023.pdf>

aplicat sancțiunea amenzii contravenționale, valorile amenzilor se încadrează la limita inferioară prevăzută de legislația antidiscriminare. Astfel, cele 3 sancțiuni pecuniare iau forma a:

- amendă contravențională în cuantum de 1.000 de lei (discriminarea a vizat o persoană fizică);
- amendă contravențională de 2.000 de lei (discriminarea a vizat o persoană fizică);
- amendă contravențională de 5.000 de lei (discriminarea a vizat un grup de persoane).

Deși sancțiunile se încadrează înspre limitele inferioare prevăzute de lege, observăm faptul că cea mai mare amendă contravențională, de 5.000 lei, a fost acordată într-un caz privind un discurs discriminatoriu la adresa copiilor care sunt diagnosticați cu autism într-un videoclip pe platforma Youtube. Acest caz este singurul prezent în arhiva disponibilă și consultată în care petentul este o organizație neguvernamentală, Fonss - Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale, și dorim să evidențiem astfel importanța implicării active a organizațiilor neguvernamentale în raportarea cazurilor de discriminare împotriva celor mai defavorizate categorii de persoane.

Articolul 28 din O. G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare constituie sediul materiei în ceea ce privește acordarea calității procesuale active organizațiilor neguvernamentale.⁶⁸

Aceste prevederi constituie o transpunere a Directivei 2000/43/CE privind aplicarea principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de origine rasială sau etnică precum și a Directivei 2000/78/CE de creare a unui cadru general în favoarea tratamentului egal privind ocuparea forței de muncă și condițiile de muncă, aceasta din urmă instituind obligația statelor de a acorda calitate procesuala activă în materia discriminării organizațiilor neguvernamentale în funcție de criteriile lor naționale.⁶⁹

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Concluzii:

1. **Transparența și accesibilitatea informațiilor:** Niciuna dintre aceste 2 autosesizări ale CNCD în anul 2022 nu a fost identificată pe site-ul CNCD, iar din 15 cazuri în care a fost constatată fapta de discriminare (potrivit raportului de activitate al CNCD) au fost identificate doar 4 hotărâri în arhiva disponibilă și consultată. Este esențial ca instituțiile publice, cum ar fi CNCD, să asigure transparența și accesibilitatea informațiilor legate de activitatea lor, inclusiv hotărârile emise în cazuri de discriminare.
2. **Proceduri de soluționare:** Există o serie de clasări ale petițiilor din cauza nerespectării condițiilor de formă sau a admiterii excepțiilor, ceea ce poate indica o lipsă de informare sau de asistență pentru petenți în ceea ce privește procedurile de depunere a

⁶⁸ Art. 28 (1) Organizațiile neguvernamentale care au ca scop protecția drepturilor omului sau care au interes legitim în combaterea discriminării au calitate procesuală activă în cazul în care discriminarea se manifestă în domeniul lor de activitate și aduce atingere unei comunități sau unui grup de persoane.

(2) Organizațiile prevăzute la alin. (1) au calitate procesuală activă și în cazul în care discriminarea aduce atingere unei persoane fizice, la cererea acesteia din urmă.

⁶⁹ Calitatea procesuală activă a organizațiilor neguvernamentale, Asociația Centrul pentru Legislație Nonprofit, disponibil la: <https://clnr.ro/wp-content/uploads/2023/11/CLNR-Calitatea-procesuala-activa-a-organizatiilor-neguvernamentale.pdf>

sesizărilor. Acest aspect poate fi abordat prin oferirea de informații mai clare și accesibile cu privire la procedurile de soluționare a petițiilor.

3. **Sanțiuni aplicate:** În cazurile în care CNCD a constatat fapta de discriminare, sancțiunile aplicate au fost în principal avertismente sau amenzi contravenționale, cuantumul acestora fiind adesea la limita inferioară a limitelor prevăzute de lege.

Recomandări:

1. **Actualizarea și îmbunătățirea arhivei online:** CNCD ar trebui să își consolideze eforturile de actualizare și îmbunătățire a arhivei online, asigurându-se că toate hotărârile sunt încărcate integral și în mod prompt.
2. **Consiliere și informare:** CNCD ar trebui să ofere mai multă consiliere și informare petenților cu privire la procedurile de depunere a reclamațiilor și la cerințele de formă, pentru a evita clasările din cauza unor erori procedurale.
3. **Consistență în aplicarea sancțiunilor:** CNCD ar trebui să aplice sancțiuni în conformitate cu gravitatea faptei de discriminare și cu prevederile legale, evitând aplicarea unor amenzi spre limita inferioară prevăzută de lege.
4. **Monitorizare și raportare:** Este importantă o implicare mai activă a organizațiilor neguvernamentale în monitorizarea și raportarea cazurilor de discriminare, în baza calității procesuale active conferite de lege.
5. **Un posibil avantaj:** Pentru persoanele cu dizabilități, un avantaj îl poate reprezenta art. 9 alin. 5 din procedura internă de soluționare a petițiilor și sesizărilor la CNCD⁷⁰, anume posibilitatea de depune o petiție telefonic prin întocmirea unei note scrise de către un consilier/ consilier juridic desemnat în acest sens, petiția fiind semnată de persoana care a întocmit-o. Iar proba veridicității se realizează prin înregistrarea convorbirii cu mijloace audio și exprimarea acordului verbal de către petent. Deși prevederea menționează exclusiv persoanele cu deficiențe vizuale sau locomotorii, de aceasta ar putea beneficia și persoanele cu dizabilități intelectuale sau cu probleme de sănătate mintală în vederea accesului în condiții de egalitate la un mekansim administrativ pentru apărarea drepturilor lor în materia nediscriminării.
6. **Dezvoltare de ghid specific:** Pe pagina web a Consiliului se regăsesc informații despre ce trebuie să conțină o petiție și ce se întâmplă după depunerea acesteia. Complementar, se poate descărca un model de petiție, în format word, care să fie completat în acord cu informațiile redate în secțiunile anterioare ⁷¹. Din rațiuni de rigiditate și inaccesibilitate caracteristice limbajului juridic, dar și din cunoașterea insuficientă a propriilor drepturi care descurajează persoanele discriminate din a accesa pârgھیile disponibile pentru a-și exercita dreptul la justiție, a fost elaborat de către Colectiva proiectului EGALIS un ghid amănunțit de redactare a petițiilor la CNCD. Acesta are scopul de a veni în sprijinul persoanelor care consideră că au fost discriminate pentru a se adresa Consiliului.⁷² Ca urmare a rezultatelor analizei hotărârilor CNCD în materia dizabilității intelectuale și/sau psihosociale, considerăm oportună completarea acestui document comprehensiv cu un ghid îndrumar în format ușor de înțeles pentru persoanele cu dizabilități, pentru a servi ca un instrument în

⁷⁰ <https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2024/01/Proiect-Procedura-petiitii-si-sesizari-29ian2024.pdf>

⁷¹ Secțiunea "Depune o petiție", CNCD, disponibilă la: <https://www.cncd.ro/depune-o-petiitie/>

⁷² Ghid de redactare petiție la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Colectiva proiectului EGALIS, 2022, disponibil la: <https://actedo.org/ghid-de-redactare-a-petiitiilor-la-consiliul-national-pentru-combaterea-discriminarii-c-n-c-d/>

facilitarea unui potențial demers al acestora în fața CNCD. În acest sens, în Anexa acestui studiu veți putea regăsi un astfel de ghid realizat de Centrul de Resurse Juridice.

Proiect derulat de:

În parteneriat cu:

